

Ю. І. Ковалів

Молода Польща

«МОЛОДА ПОЛЬЩА» («Młoda Polska») – загальна назва літературно-естетичного руху в Польщі кінця 19 – початку 20 століття, що виявився в літературі, музиці та пластичному мистецтві. Це ранній період розвитку польс. модернізму, для якого характерне переплетіння тенденцій символізму, неоромантизму, імпресіонізму, з яким 1910 був поєднаний експресіонізм. Назва походить від заголовка циклу статей Quasimodo (псевд. А. Гурського), опубл. 1898 у краків. ж. «Życie». На «М. П.» вплинули віяння європ. «філософії життя». Польс. модерністи наголошували на розбіжності між справж. мистецтвом і логоцентризмом, гол. завданням новіт. літ-ри вважали не пізнання довкілля, не наслідування його, не формування душі, не заклики до праці, а досягнення новоякісного, іманент. артистизму, використання в практиці гасла «мистецтво для мистецтва». Це звільняло письменника від засилля морал., громад. і патріот. обов'язків, давало йому змогу не цікавитися потенцій. читачем. Худож. твір структурував свій простір на підставі «незацікавленого інтересу», відображав трансцендентну ідею. Тільки те, що існувало поза спільнотою та історією, вважалося його основою. На переконання С. Пшибишевського (маніфест «Confiteor», 1899), «мистецтво стає релігією, а священиком – митець, він особисто – одна потуга, з якої воно стає сильнішим, розкриває космічну, метафіз. силу», уподібнену до Абсолюту. Тому письменника як вигнанця з утилітаризов. довкілля проголошували не слугою чи пророком, а «Паном Панів, не обмеженим жодними правами, не організованим жодною силою людською». Він ставав речником трансценденцій, на відміну від пересіч. людини цивілізації, яка втратила зв'язок із природою, задовольнилася профанним існуванням та убогим масовим імітат-мистецтвом. Естет. програма «М. П.» не мала внутр. цілісності. Хоч у ній акцентовано на потребі запровадити в письменстві елітарні принципи, практику артистизму, містичне світосприйняття, «аристократизм духу», неоромант. оновлення «чистої поезії», частина «молодополяків» усвідомлювала відповідальність письменника за долю пригнобленої на той час нації (Я. Каспрович, С. Виспянський), загострення соц. критики біол. єства людини (С. Жеромський) тощо. Польс. модернізм виявився амбівалентним, спрямованим як на сакралізов. цінності шляхет. естетизму, так і на міфізовані етичні критерії добра і зла. Саме такі настанови цієї твор. генерації засвідчували відмінність обраного нею модернізму від європ. канону. Теоретиком цього періоду був С. Бжозовський, автор «Legendę Młodej Polski»

(Lwów, 1910); ґрунт. аналіз естетики «М. П.» здійснили І. Франко («Сучасні польські поети», 1899) та Леся Українка («Замітки про найновшу польську літературу», 1900). Діяльність польс. модерністів вплинула й на українських, як через «краків. школу», так і завдяки особистим контактам митців (С. Стефаник, Б. Лепкий та ін.), стимулювала появу «Молодої Музи», що сформувалася на підставі зустріч. течії.

Рекомендована література

1. K. Wyka. Problem początków okresu Młodej Polski // K. Wyka. Modernizm polski. Kraków, 1959;
2. Вервес Г. Д. У тихому Кракові // Вервес Г. Д. Владислав Оркан і українська література. К., 1962;
3. A. Hutnikiewicz. Młoda Polska. Warszawa, 1994.

Бібліографічний опис:

Молода Польща / Ю. І. Ковалів // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2019. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-69010>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).